Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 30 maj 2013*

”Direktiv 93/13/EEG — Oskäliga villkor i konsumentavtal — Nationell domstols prövning ex officio av frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt — Slutsatser som ska dras av den nationella domstol som funnit att villkoret är oskäligt”

I mål C-397/11,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Fővárosi Bíróság (Ungern) genom beslut av den 12 juli 2011, som inkom till domstolen den 27 juli 2011, i målet

Erika Jőrös

mot

Aegon Magyarország Hitel Zrt.,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden A. Tizzano samt domarna M. Ilešič, E. Levits, M. Safjan och M. Berger (referent),

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Ungerns regering, genom K. Szíjjártó och Z. Fehér, båda i egenskap av ombud,

— Spaniens regering, genom A. Rubio González, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom M. Owsiany-Hornung, M. van Beek och V. Kreuschitz, samtliga i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: ungerska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169), särskilt artikel 6.1 däri.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Erika Jőrös och Aegon Magyarország Hitel Zrt. (nedan kallat Aegon) angående en fordran med anledning av ett mellan parterna slutet kreditavtal.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Artikel 3.1 i direktiv 93/13 definierar oskäliga villkor på följande sätt:

”Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.”

4 I artikel 4.1 i direktivet föreskrivs följande:

”… frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt [skall] bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.”

5 Artikel 5 i direktivet har följande lydelse:

”I avtal där alla eller vissa villkor som erbjuds konsumenten är i skriftlig form skall dessa villkor alltid vara klart och begripligt formulerade. …”

6 Vad avser rättsverkan av att ett villkor anses vara oskäligt föreskriver artikel 6.1 i direktivet följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.”

Nationell rätt

Materiell rätt

7 Enligt artikel 209 punkt 1 i 1959 års civillag, lag nr IV (*a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény*) (nedan kallad civillagen), som gällde då det i målet aktuella kreditavtalet ingicks, gäller att ”allmänna avtalsvillkor och villkor i konsumentavtal som inte har varit föremål för individuell förhandling är oskäliga om parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet, i strid mot kraven om god tro och lojalitet, ensidigt och utan giltigt skäl har fastställs till nackdel för den avtalspart som inte har utarbetat villkoren”.

8 Enligt artikel 209/A punkt 2 i civillagen är sådana villkor ogiltiga.

9 I artikel 2 d i regeringens dekret nr 18/1999 (II.5) av den 5 februari 1999 om villkor som ska anses vara oskäliga i konsumentavtal *(a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999 (II.5.) kormányrendelet) (Magyar Közlöny 1999/8)* anges följande. Om inte motsatsen bevisas, ska sådana villkor i konsumentavtal presumeras oskäliga som tillåter näringsidkaren att ensidigt ändra avtalet utan angivande av ett giltigt skäl, särskilt om villkoret innebär att den ekonomiska motprestation som fastslagits i avtalet ökar eller om det tillåter näringsidkaren att ensidigt ändra avtalet till följd av ett giltigt skäl som anges i avtalet, när konsumenten saknar rätt att i sådana fall omedelbart häva avtalet eller säga upp det.

Processrätt

10 Enligt artikel 3.2 i 1952 års lag nr III om civilprocessen (*a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törveny*) (nedan kallad civilprocesslagen) är rätten bunden av parternas yrkanden och argument såvida inget annat föreskrivs.

11 Enligt artikel 23.1 k i civilprocesslagen är provinsdomstolarna behöriga att avgöra tvister om ogiltigförklaring av oskäliga avtalsvillkor med stöd av bland annat artikel 209/A.2 i civillagen.

12 Yttrande nr 2/2010/VI.28./PK av den 28 juni 2010, avgivet av tvistemålsavdelningen vid Legfelsöbb Bíróság (högsta domstolen i Ungern), angående vissa processrättsliga frågor inom ramen för mål om ogiltighetsförklaring, lämnar följande preciseringar:

”4. a) Ogiltigförklaring ska ske ex officio endast om ogiltigheten är uppenbar och entydigt kan konstateras på grundval av tillgänglig bevisning. …

b) Domstolar i andra instans är skyldiga att ex officio beakta att ett villkor är ogiltigt om de uppgifter som fanns tillgängliga i målet i första instans klart styrker förekomsten av en ogiltighetsgrund. …

5. a) … I tvistemål är rätten generellt sett bunden av vad som gjorts gällande i stämningsansökan, av föremålet för stämningsansökan och av vilken rättighet som åberopats av parten. Enligt artikel 121.1 c i civilprocesslagen ska käranden i stämningsansökan ange vilken rättighet som görs gällande, men inte den konkreta rättsliga grunden. Att rätten är bunden av vad som görs gällande i stämningsansökan innebär således inte att den är bunden av en rättslig grund som käranden felaktigt har åberopat. För det fall de omständigheter som åberopats innebär att käromålet eller genkäromålet omfattas av en annan rättslig grund, får rätten kvalificera rättsförhållandet på lämpligt sätt.

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

13 Den 4 juli 2007 ingick Erika Jőrös och Aegon (ungerskt finansinstitut) ett kreditavtal. Enligt avtalet lånade Erika Jőrös cirka 160 000 schweiziska francs (CHF) som skulle betalas ut i ungerska forinter (HUF). Slutdatum för låneperioden bestämdes till den 15 augusti 2024.

14 Kreditavtalet upprättades med utgångspunkt i ett av finansinstitutet Aegon i förväg utarbetat formulär. När avtalet undertecknades var den årliga räntan 4,5 procent. Vid den tidpunkten uppgick administrationskostnaderna till 2,2 procent per år medan uppläggningskostnaden uppgick till 1,5 procent av det totala lånebeloppet, dock lägst 250 CHF och högst 1 759 CHF, och skulle betalas i samband med slutbetalningen av lånet. Med beaktande av ovanstående hamnade den effektiva årsräntan på 7,658 procent.

15 I klausul 3.2 i del II i den allmänna delen i det aktuella avtalet stadgas det att långivaren i slutet av varje räkenskapsår har rätt att ändra administrationskostnaderna för påföljande räkenskapsår i enlighet med gällande taxor på det sätt som anges i finansinstitutets fasta interna bestämmelser.

16 I klausul 8.2 stadgas det att långivaren har rätt att ensidigt ändra räntesatsen och de övriga avgifter som är förbundna med låneavtalet samt att införa nya slags avgifter eller kostnader för det fall kostnaderna för finansieringen av transaktionen förändras.

17 I klausul 12.2 stadgas att om det, till följd av en ändring i någon lagbestämmelse eller till följd av en ändring i någon annan administrativ bestämmelse eller en ändring av tolkningen av nämnda bestämmelser, skulle uppkomma nya kostnader för Aegon som inte hade kunnat förutses innan avtalet ingicks, är låntagaren skyldig att på finansinstitutets begäran utge ett belopp som täcker dess kostnader. Alternativt har finansinstitutet rätt att ensidigt ändra låneräntorna och avgifterna.

18 Om finansinstitutet ensidigt ändrar avtalet ger avtalet inte låntagaren rätt att säga upp det med omedelbar verkan.

19 Erika Jőrös väckte talan mot Aegon vid Pesti Központi kerületi bíróság (centrala Pests distriktsdomstol). Hon gjorde därvid gällande att kreditavtalet till viss del skulle kvalificeras som ogiltigt med åberopande av att avtalsbestämmelserna stred mot allmän moral eller att de utgjorde ocker eller var fiktiva. Hon yrkade emellertid inte att rätten skulle förklara att avtalet till viss del var en nullitet med anledning av att avtalsbestämmelserna var oskäliga.

20 Pesti Központi kerületi bíróság ogillade Erika Jőrös talan genom dom meddelad den 2 december 2010. Enligt domskälen hade hon inte styrkt att de omtvistade villkoren i kreditavtalet stred mot allmän moral eller att det utgjorde ocker eller var fiktivt.

21 Erika Jőrös överklagade domen till Fővárosi Bíróság (numera Fővárosi Törvényszék). Hon gjorde gällande att klausulerna 3.2, 8.1, 8.2 och 12.2 i kreditavtalet var nulliteter. Enligt hennes mening strider de uppenbart mot allmän moral, eftersom de gör det möjligt för finansinstitutet att ensidigt ändra avtalsvillkoren och dessutom innebär att det är gäldenären som får bära följderna av sådana ändringar efter avtalets ingående som gäldenären inte kan påverka. Hon menar att borgenärens ensidiga avtalsändringar med stöd av dessa klausuler har medfört att amorteringarna har ökat så mycket att hon inte längre har möjlighet att betala dem.

22 Mot denna bakgrund beslutade Fővárosi Bíróság att vilandeförklara målet och att ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Är det förenligt med artikel 7.1 i direktiv [93/13] att en nationell domstol, efter att ha funnit att något av de allmänna avtalsvillkor som talan avser är oskäligt, prövar frågan om avtalets ogiltighet av denna anledning även om ingen av parterna specifikt har framställt något yrkande i det avseendet?

2) Ska den nationella domstolen i ett förfarande som inletts av konsumenten handla på ett sådant sätt som beskrivits i fråga 1 även om det normalt sett inte är distriktsdomstolen utan en högre domstol som är behörig att pröva frågan om ogiltigförklaring av ett avtal på grund av att ett av de allmänna villkoren i avtalet är oskäligt i fall då den skadelidande parten har väckt talan på denna grund?

3) Om fråga 2 besvaras jakande, får den nationella domstolen i ett förfarande i andra instans pröva om de allmänna avtalsvillkoren är oskäliga om denna fråga inte åberopats i första instans och det följer av den nationella lagstiftningen att nya omständigheter och ny bevisning generellt sett inte får beaktas i ett överklagat mål?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den tredje frågan

23 EU-domstolen kommer att pröva den tredje frågan först. Fővárosi Bíróság har ställt denna fråga för att få klarhet i huruvida direktiv 93/13 ska tolkas på så sätt att en nationell domstol, som prövar ett överklagande i ett mål angående giltigheten av villkor i ett mellan en näringsidkare och en konsument ingånget avtal som upprättats utifrån ett av näringsidkaren i förväg utarbetat formulär, får pröva om de aktuella avtalsvillkoren är oskäliga om denna ogiltighetsgrund inte har åberopats i första instans, trots att nya omständigheter och ny bevisning generellt sett inte får beaktas i ett överklagat mål.

24 Såsom påpekats av Europeiska kommissionen, finner EU-domstolen att Fővárosi Bíróság i sin begäran om förhandsavgörande inte lämnat några uppgifter om huruvida parterna i det överklagade målet åberopat nya omständigheter eller ny bevisning. I den mån som den tredje frågan ska förstås på så sätt att Fővárosi Bíróság vill få klarhet i om en nationell domstol, som prövar ett överklagande i ett mål angående giltigheten av villkor i ett mellan en näringsidkare och en konsument ingånget avtal, ska tillåta nya omständigheter och ny bevisning, finner EU-domstolen således att denna del av frågan är hypotetisk och därför ska avvisas (se analogt bland annat dom av den 29 januari 2013 i mål C-396/11, Radu, punkt 24).

25 När det sedan gäller den del av den tredje frågan som kan tas upp till sakprövning, gör EU-domstolen följande bedömning. I artikel 6.1 i direktiv 93/13 föreskrivs att oskäliga villkor inte är bindande för konsumenten. Lagrummet utgör en tvingande bestämmelse som har till syfte att ersätta den formella jämvikt mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter som följer av avtalet med en verklig jämvikt, så att parterna blir jämbördiga (se, bland annat, dom av den 14 juni 2012 i mål C-618/10, Banco Español de Crédito, punkt 40, och av den 21 februari 2013 i mål C-472/11, Banif Plus Bank, punkt 20).

26 För att säkerställa det skydd som eftersträvas med direktiv 93/13, har EU-domstolen vid upprepade tillfällen slagit fast att den ojämlika situationen mellan konsumenten och näringsidkaren endast kan uppvägas av ett faktiskt ingripande från någon annan än de avtalsslutande parterna (se, bland annat, domarna i det ovannämnda målet Banco Español de Crédito, punkt 41, och Banif Plus Bank, punkt 21 och där angiven rättspraxis).

27 Det är mot bakgrund av dessa överväganden som EU-domstolen har funnit att de nationella domstolarna – då de förfogar över de faktiska och rättsliga omständigheter som därvid krävs – är skyldiga att ex officio pröva huruvida ett avtalsvillkor som omfattas av direktivets tillämpningsområde är oskäligt och därigenom kompensera för obalansen mellan konsumenten och näringsidkaren (se, bland annat, domarna i de ovannämnda målen Banco Español de Crédito, punkterna 42–44, och Banif Plus Bank, punkterna 22–24).

28 Den roll som den nationella domstolen på så sätt har enligt unionsrätten inom det berörda området begränsas följaktligen inte till att enbart avse en möjlighet att ta ställning till huruvida ett avtalsvillkor är oskäligt eller ej, utan innefattar även en skyldighet att ex officio pröva denna fråga så snart som den förfogar över de rättsliga eller faktiska omständigheter som därvid krävs (se, bland annat, domarna i de ovannämnda målen Banco Español de Crédito, punkt 43, och Banif Plus Bank, punkt 23).

29 När det gäller genomförandet av dessa skyldigheter av en nationell domstol som prövar ett överklagat mål, erinrar EU-domstolen om att i avsaknad av unionslagstiftning på området ankommer det, i enlighet med principen om medlemsstaternas processuella autonomi, på varje medlemsstat att i sin nationella rättsordning ange de processuella regler som ska tillämpas i målet om överklagande och som ska säkerställa skyddet av de rättigheter för enskilda som följer av unionsrätten. Dessa regler får emellertid varken vara mindre förmånliga än dem som avser liknande talan som grundas på nationell

rätt (likvärdighetsprincipen) eller medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen) (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen Banco Español de Crédito, punkt 46, och Banif Plus Bank, punkt 26).

30 När det gäller likvärdighetsprincipen konstaterar EU-domstolen följande. Det följer av denna princip att när den nationella domstol som prövar ett överklagande får eller ska ex officio bedöma om en rättshandling är giltig utifrån tvingande nationell rätt, trots att denna rättsfråga inte varit föremål för prövning i första instans, så ska den nationella domstolen därvid även utöva sin behörighet för att ex officio pröva om ett avtalsvillkor som omfattas av direktiv 93/13 är oskäligt enligt detsamma. För det fall Fővárosi Bíróság anser sig ha denna behörighet i interna situationer, är rätten skyldig att använda sig av sin behörighet i ett sådant fall som det här aktuella, där fråga uppkommer om konsumentens rättigheter enligt unionsrätten har tillvaratagits (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2009 i mål C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones, REG 2009, s. I-9579, punkterna 53 och 54, och av den 30 maj 2013 i mål C-488/11, Asbeek Brusse och de Man Garabito, punkterna 45 och 46).

31 EU-domstolen har i vart fall inte tagit del av några omständigheter som ger anledning att tvivla på att den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet är förenlig med likvärdighetsprincipen.

32 När det gäller effektivitetsprincipen erinrar EU-domstolen om att det framgår av fast rättspraxis att varje fall i vilket fråga uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse gör det omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten måste bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet som helhet – med beaktande av dess förlopp och särdrag – i de olika nationella rättsinstanserna (se domen i det ovannämnda målet Banco Español de Crédito, punkt 49 och där angiven rättspraxis). Den nationella domstolen är skyldig att tolka och tillämpa alla tillämpliga nationella bestämmelser i största möjliga utsträckning för att säkerställa att de rättigheter som garanteras i unionsbestämmelserna genomförs på ett effektivt sätt.

33 Av utredningen i målet framgår även följande. Enligt punkt 4 b i yttrande nr 2/2010/VI.28./PK av den 28 juni 2010, avgivet av tvistemålsavdelningen vid Legfelsöbb Bíróság, är domstolar i andra instans skyldiga att ex officio beakta att ett villkor är ogiltigt om de uppgifter som fanns tillgängliga i målet i första instans klart styrker förekomsten av en ogiltighetsgrund.

34 I samma yttrande anges det närmare i punkt 5 a att om de omständigheter som åberopats av käranden passar in på en annan rättslig grund än den som käranden åberopat i stämningsansökan, får rätten omkvalificera den rättsliga grunden för talan på lämpligt sätt.

35 I likhet med vad som gjorts gällande av den ungerska regeringen, finner EU-domstolen att enligt detta yttrande är domstolen i andra instans enligt de ungerska processreglerna behörig – om nödvändiga uppgifter om de faktiska och rättsliga omständigheterna föreligger – att pröva, antingen ex officio eller genom att göra en omkvalificering av den rättsliga grunden för talan, om det finns någon ogiltighetsgrund för ett avtalsvillkor, trots att den part i målet som hade kunnat åberopa denna ogiltighetsgrund inte har gjort så.

36 För det fall den nationella domstol som prövar ett överklagat mål anser sig ha denna behörighet i interna situationer, är den skyldig att använda sig av sin behörighet i ett sådant fall som det som är aktuellt i det nationella målet, där fråga uppkommit om konsumentens rättigheter enligt direktiv 93/13 tillvaratagits (se även punkt 30 ovan).

37 Således finner EU-domstolen att de nationella processrättsliga regler som är tillämpliga i det nationella målet inte i sig gör det omöjligt eller orimligt svårt att tillvarata de rättigheter som konsumenten har enligt direktiv 93/13.

38 Mot denna bakgrund ska den tredje frågan besvaras på följande sätt. Direktiv 93/13 ska tolkas på så sätt att för det fall en nationell domstol – som prövar ett överklagande i ett mål angående giltigheten av villkor i ett mellan en näringsidkare och en konsument ingånget avtal som upprättats utifrån ett av näringsidkaren i förväg utarbetat formulär – får, enligt nationell processrätt, pröva varje ogiltighetsgrund som tydligt framgår av omständigheterna i första instans och i förekommande fall utifrån fastlagda omständigheter omkvalificera den åberopade rättsliga grunden för att fastställa att villkoren är ogiltiga, så ska denna nationella domstol, antingen ex officio eller genom att göra en omkvalificering av den rättsliga grunden för talan, pröva om dessa villkor är oskäliga utifrån rekvisiten i direktivet.

Den första frågan

39 Fővárosi Bíróság har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 7 i direktiv 93/13 ska tolkas på så sätt att en nationell domstol, som funnit att något av avtalsvillkoren är oskäligt, får ex officio pröva frågan om avtalets ogiltighet av denna anledning, även om ingen av parterna har framställt något yrkande i det avseendet

40 När det gäller avtal som ingås med en enskild konsument, ska medlemsstaterna, enligt artikel 6.1 meningens första led i direktiv 93/13, föreskriva att oskäliga villkor ”inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten”.

41 EU-domstolen har tolkat denna bestämmelse på så sätt att det ankommer på den nationella domstolen att vidta alla nödvändiga åtgärder enligt nationell rätt för att säkerställa att det oskäliga villkoret inte är bindande för konsumenten (se, bland annat, domarna i de ovannämnda målen Banco Español de Crédito, punkt 63, och Banif Plus Bank, punkt 27). EU-domstolen har i detta avseende preciserat att när den nationella domstolen finner att ett avtalsvillkor är oskäligt, är den skyldig att inte tillämpa villkoret. Detta gäller dock inte om konsumenten – efter att ha uppmärksammats därpå av den nationella domstolen – motsätter sig detta (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 juni 2009 i mål C-243/08, Pannon GSM, REG 2009, s. I-4713, punkt 35).

42 Denna rättspraxis ger vid handen att för att det skydd som föreskrivs i direktiv 93/13 ska få full verkan, krävs det att den nationella domstol som ex officio har fastställt att ett villkor är oskäligt kan dra alla slutsatser därav utan att vänta på att konsumenten – efter att denne underrättats om sina rättigheter – framställer ett yrkande om att detta villkor ska ogiltigförklaras (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen Banif Plus Bank, punkt 28, och Asbeek Brusse och de Man Garabito, punkt 50).

43 EU-domstolen har redan slagit fast att en nationell lagstiftning som den här aktuella, som föreskriver att oskäliga villkor är ogiltiga, ska anses uppfylla de krav som uppställs i artikel 6.1 i direktiv 93/13 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 april 2012 i mål C-472/10, Invitel, punkterna 39 och 40).

44 Dessutom ska den nationella domstolen pröva vilken verkan det har på avtalets giltighet att ett villkor ansetts vara oskäligt, samt huruvida avtalet kan bestå utan detta villkor (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 16 november 2010 i mål C-76/10, Pohotovosť, REU 2010, s. I-11557, punkt 61).

45 Det framgår i detta avseende av artikel 6.1 *in fine* i direktiv 93/13 att ”avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren” (dom av den 15 mars 2012 i mål C-453/10, Pereničová och Perenič, punkt 29).

46 Såsom framgår av EU-domstolens praxis är unionslagstiftarens syfte med direktiv 93/13 att återställa jämvikten mellan parterna samtidigt som giltigheten av avtalet som sådant i princip upprätthålls och inte att alla avtal innehållande oskäliga villkor ska ogiltigförklaras (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Pereničová och Perenič, punkt 31).

47 När det gäller bedömningskriterierna för huruvida ett avtal faktiskt kan bestå utan de oskäliga villkoren, har EU-domstolen slagit fast följande. Såväl ordalydelsen i artikel 6.1 i direktiv 93/13 som de rättssäkerhetskrav som gör sig gällande för näringsverksamhet talar för en objektiv tolkning av den aktuella bestämmelsen (domen i det ovannämnda målet Pereničová och Perenič, punkt 32). I och med att direktivet endast utgör en minimiharmonisering i vissa delar av nationell lagstiftning om oskäliga avtalsvillkor, utgör direktivet emellertid inte hinder för att en medlemsstat, med iakttagande av unionsrätten, föreskriver att ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument och som innehåller ett eller flera oskäliga villkor kan förklaras ogiltigt i sin helhet om detta leder till ett bättre skydd för konsumenten (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Pereničová och Perenič, punkt 35).

48 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras på följande sätt. Artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att en nationell domstol som finner att något av avtalsvillkoren är oskäligt är skyldig att dra alla slutsatser därav enligt nationell lagstiftning utan att vänta på att konsumenten framställer ett yrkande i detta avseende, för att på så sätt försäkra sig om att villkoret inte är bindande för konsumenten. Den nationella domstolen är därvid även skyldig att pröva om avtalet kan bestå utan detta villkor, och denna prövning ska i princip göras utifrån objektiva kriterier.

Den andra frågan

49 Fővárosi Bíróság har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida direktiv 93/13 ska tolkas på så sätt att en nationell domstol, som ex officio funnit att något av avtalsvillkoren är oskäligt, får pröva frågan om avtalets ogiltighet av denna anledning även om det enligt nationella processrättsliga bestämmelser är en annan domstol som är behörig i mål om oskäliga avtalsvillkors ogiltighet.

50 EU-domstolen erinrar om att det i varje medlemsstats rättsordning ska anges vilka domstolar som är behöriga att avgöra tvister avseende enskildas rättigheter enligt unionsrätten. Medlemsstaterna ansvarar emellertid för att det i varje enskilt fall finns ett effektivt skydd av dessa rättigheter. Med detta förbehåll ska EU-domstolen inte ingripa i lösningen av behörighetsproblem som inom den nationella domstolsorganisationen kan uppstå till följd av hur vissa rättsliga situationer som grundas på unionsrätten kvalificeras (se, bland annat, dom av den 17 september 1997 i mål C-54/96, Dorsch Consult, REG 1997, s. I-4961, punkt 40, och av den 22 maj 2003 i mål C-462/99, Connect Austria, REG 2003, s. I-5197, punkt 35).

51 Såsom angetts ovan (se punkterna 43 och 44) har EU-domstolen emellertid tolkat artikel 6.1 i direktiv 93/13 på så sätt att det ankommer på den nationella domstolen att vidta alla nödvändiga åtgärder enligt nationell rätt för att säkerställa att det oskäliga villkoret inte är bindande för konsumenten.

52 Kravet på en direktivkonform tolkning av nationell rätt jämte kravet på ett effektivt konsumentskydd ger således vid handen att det ankommer på den nationella domstolen att i största möjliga utsträckning tillämpa nationell processrätt på så sätt att det resultat som eftersträvas med artikel 6.1 i direktivet kan uppnås.

53 Mot denna bakgrund ska den andra frågan besvaras på följande sätt. Direktiv 93/13 ska tolkas så, att en nationell domstol, som ex officio funnit att något av avtalsvillkoren är oskäligt, ska i största möjliga utsträckning tillämpa nationell processrätt på så sätt att alla åtgärder enligt nationell rätt vidtas för att säkerställa att det oskäliga villkoret inte är bindande för konsumenten.

Rättegångskostnader

54 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

1) **Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas på så sätt att för det fall en nationell domstol – som prövar ett överklagande i ett mål angående giltigheten av villkor i ett mellan en näringsidkare och en konsument ingånget avtal som upprättats utifrån ett av näringsidkaren i förväg utarbetat formulär – får, enligt nationell processrätt, pröva varje ogiltighetsgrund som tydligt framgår av omständigheterna i första instans och i förekommande fall utifrån fastlagda omständigheter omkvalificera den åberopade rättsliga grunden för att fastställa att villkoren är ogiltiga, så ska denna nationella domstol, antingen ex officio eller genom att göra en omkvalificering av den rättsliga grunden för talan, pröva om dessa villkor är oskäliga utifrån rekvisiten i direktivet.**

2) **Artikel 6.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att en nationell domstol som finner att något av avtalsvillkoren är oskäligt är skyldig att dra alla slutsatser därav enligt nationell lagstiftning utan att vänta på att konsumenten framställer ett yrkande i detta avseende, för att på så sätt försäkra sig om att villkoret inte är bindande för konsumenten. Den nationella domstolen är därvid även skyldig att pröva om avtalet kan bestå utan detta villkor, och denna prövning ska i princip göras utifrån objektiva kriterier.**

3) **Direktiv 93/13 ska tolkas så, att en nationell domstol, som ex officio funnit att något av avtalsvillkoren är oskäligt, ska i största möjliga utsträckning tillämpa nationell processrätt på så sätt att alla åtgärder enligt nationell rätt vidtas för att säkerställa att det oskäliga villkoret inte är bindande för konsumenten.**

Underskrifter